

76. Perjantaina 9 päivänä syyskuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 2605

Ainoa käsittely:

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1993 „

Kertomus n:o 4
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotukset laiksi Pohjoismaiden Investointipankin palveluksessa olevan henkilön verottamisesta annetun lain muuttamisesta sekä laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 2 ja 5 §:n muuttamisesta 2609

Hallituksen esitys n:o 2
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36

4) Ehdotukset tilintarkastuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2610

Hallituksen esitys n:o 295/1993 vp
Lakialoitteet n:ot 61/1993 vp sekä 4
Talousvaliokunnan mietintö n:o 27

5) Ehdotukset laiksi asumisoikeusyhdistyksistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2615

Hallituksen esitys n:o 16
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 126 laeiksi ennakkoperintälain ja arvonnäköverolain 1 §:n muuttamisesta 2616

7) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta „

8) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi veripalvelutoiminnasta „

9) Hallituksen esitys n:o 129 veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2617

10) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi ulkoilulain muuttamisesta 2618

11) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta „

12) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi veronkantolain muuttamisesta 2619

13) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta „

14) Hallituksen esitys n:o 136 Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2619

15) Hallituksen esitys n:o 137 Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ”

16) Hallituksen esitys n:o 138 sähkömarkkinalaiksi ”

17) Hallituksen esitys n:o 141 laiksi kiinteistöjen kauppahintarekisteristä ja kauppahintatilastosta annetun lain muuttamisesta 2620

18) Hallituksen esitys n:o 142 laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain muuttamisesta ”

19) Hallituksen esitys n:o 150 laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta 2621

20) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1993 (K 7) ”

21) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1993 (K 8) ”

22) Ed. Markkulan ym. lakialoite n:o 47 laeiksi tuloverolain ja verotuslain muuttamisesta ”

23) Ed. Saastamoisen ym. lakialoite n:o 48 laiksi oikeudesta valokuvaan annetun lain 16 §:n muuttamisesta 2624

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Alaranta, Hacklin, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jouppila, Kallis, Kasurinen, Koistinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lax, Lipponen, Metsämäki, Myller, Mäki-Hakola, Norrback, Näsi, Ojala A., Pesälä, Pura, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renlund, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Skinnari, Suhola, Suhonen, Toivonen, Turunen, Vanhanen, Viinanen ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Myller.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat A. Ojala ja Suhol, virkatehtävien takia edustajat Isohookana-Asunmaa, Pesälä ja Viinanen sekä yksityisasioiden takia edustajat Jaakonsaari, Kallis, Koistinen, Lipponen, Näsi, Rauramo, Ryyänen, Saapunki ja Vähäkangas.

Ed. Hautalan ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta talous- ja työllisyyspolitiikasta

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime keskiviikon istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Hautalan ym. välikysymykseen n:o 5 hallituksen harjoittamasta talous- ja työllisyyspolitiikasta ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Laine, Wahlström, Korhonen, Apukka, Polvi ja Tennilä.

Kun välikysymykseen on liittynyt kaikkiaan 41 edustajaa, annan valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenel-le.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 479 ja 480. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Edustajaryhmien istumajärjestys

Puhemies: Kuten viime tiistain ensimmäisessä istunnossa on ilmoitettu, ed. Suhonen on ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle, että hän on 29 päivänä elokuuta 1994 eronnut Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmästä ja muodostanut oman eduskuntaryhmänsä nimeltä Hannu Suhosen eduskuntaryhmä.

Eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n mukaan

kansliatoimikunnan on tehtävä eduskunnalle ehdotus edustajaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Tämän johdosta kansliatoimikunta ehdottaa eduskunnan 5 päivänä huhtikuuta 1991 hyväksymää istumajärjestyksestä muutettavaksi siten, että Hannu Suhosen eduskuntaryhmä -nimiselle eduskuntaryhmälle varataan paikka Vihreän eduskuntaryhmän ja Suomen Maaseudun Puolueen eduskuntaryhmän väliin.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun valtiovarainvaliokunnan, liikennevaliokunnan ja ympäristövaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies tänään on tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

valtiovarainvaliokunnan jäseneksi ed. Jääskeläinen,

liikennevaliokunnan varajäseneksi ed. Kankaanniemi ja

ympäristövaliokunnan jäseneksi ed. Kankaanniemi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1993

Ainoa käsittely

Kertomus n:o 4

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Tämä 2) asia on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus ja sosiaali-

valiokunnan siitä tekemä mietintö. Valtuutettuna en ole tietenkään osallistunut tähän valiokuntakäsittelyyn, mutta haluaisin puhua lyhyesti yhdestä asiasta eli eläkkeiden hylkyprosentista.

Hyvin usein valiokunta on ottanut kantaa eläkkeiden hylkyprosenttiin ja nimenomaan todennut, että pitäisi tarkastella hylkyprosenttien perusteita, voisivatko näin korkeat luvut olla mahdollisia.

Tänä vuonna valiokunta ei ole käsitellyt tätä asiaa. Minulla on nyt viimeiset tilastot hylkyprosentteista, ja ne näyttävät aina vain pahemmilta. Nimenomaan yksilöllistä varhaiseläkettä hakevat saavat hylkyä enemmän kuin puolessa hakemuksista ja nimenomaan tämä koskee 55—59-vuotiaita. Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä naisilla oli hylkyprosentti kansaneläkkeiden osalta 57,4 prosenttia ja toisella neljänneksellä 56,4. Miehillä oli 45,2 ja 48,4.

Kelan onneksi on todettava se, että ensimmäisen kerran yksityisellä sektorilla on tämän vuoden toisella neljänneksellä hylkyprosentti nousut yli 60 prosentin. Vaikka laki ei ole muuttunut vuodesta 86, josta lähtien tämä on ollut voimassa, hylkyprosentit ovat nousseet tälle tasolle. Toivoisin, että tähän asiaan eduskunta jälleen kerran paneutuu ja nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokunta.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti huomiota erittäin tärkeään asiaan. Kuten hän itsekin totesi, sosiaali- ja terveysvaliokunta aikaisemmissa kannanotoissaan on todennut eläkehylkyistä useaan otteeseen. Nyt päädyimme sille kannalle, ettemme toista aikaisemmin sanomaamme, vaan keskitymme oikeastaan tässä lausunnossamme kahteen asiaan, kuten tästä käy ilmi: Kansaneläkelaitoksen saamiin uusiin tehtäviin ja velvoitteisiin myös henkilöstön mahdollisuuksiin selviytyä näistä uusista tehtävistä ja hallinnon kehittämiseen Kansaneläkelaitoksen sisällä.

On aivan totta, mitä ed. Stenius-Kaukonen sanoi, että näihin eläkehylkyihin ja erityisesti naisten suurempiin eläkehylkyihin on syytä jatkossakin kiinnittää huomiota.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tätä voisi tietysti käyttää varsinaisenakin puheenvuorona, mutta sirotellaan siihen sen verran näkemyksiä, että se menee läpi vastauspuheenvuorojenkin kriteereillä.

Niin kauan kuin minä olen tässä talossa ollut, kahdeksas vuosi menossa, joka vuosi on tästä samasta asiasta käyttänyt ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoron, samoin ed. Outi Ojala, hän on ilmeisesti ensimmäistä kautta nyt täällä, ja allekirjoittanut jokaisena kahdeksana vuotena. Mikään asia ei ole missään vaiheessa muuttunut. Minä hiukan ihmettelen, mikä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen asema tässä systeemissä on. Kyllä silläkin puolella taitaa olla vähän mätää, kun ei tähän asiaan pystytäkään kiinnittämään enemmän ja tärkeämmin huomiota.

On surkeita tapauksia, joissa ihminen on täysin työkyvytön. Virkalääkärit toteavat tämän perustellusti. Siitä huolimatta Kansaneläkelaitoksessa lääkäri, joka ei ole koskaan henkilöä nähnyt, antaa kylmästi päätöksen, että vaikka sillä ei olisi päättäjän ollenkaan tai jalkoja ollenkaan, tämä ihminen on kyvykäs tekemään työtään. Tällaiset päätökset ovat kohtuuttomia ja aiheuttavat monta kertaa suurta tuskaa tällaisten ihmisten näkemyksissä sekä toimeentulossa että myös henkisesti, koska he tietävät, että heitä on kohdeltu väärin.

Tässä on kysymys vain siitä, että katsotaan, että rahat eivät riitä, ja silloin käytetään tällaisia väriä valintakriteerejä hyväksi. Systeemin pitäisi tulla toisenlaiseksi siitä huolimatta, että rahat eivät riitä. Eihän tällainen karsiminen ole mistään kotoisin. Mutta jos täällä olisi kymmenes kausi, tuskin sitä meikäläinen täällä on, samoista asioista vuorenvarmasti keskustellaan ja mitään ei tapahdu.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on tietysti aivan oikeassa osoittaessaan sormellaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin. Viime syksynä viimeksi olemme ottaneet kantaa tähän asiaan ja vaatineet muutosta. Viime kokouksessa, joka oli elokuun lopussa, toin tämän asian uudelleen esille ja seuraavassa kokouksessa käsittelemme asiaa. Mutta on pakko huutaa eduskuntaa apuun tässä asiassa, koska Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat olleet voimattomia muuttamaan käytäntöä. Tämä ei koske yksistään Kansaneläkelaitosta, vaan kun luin tästä työeläkelaitosten lukuja, ne ovat vielä suuremmat. Mutta tämä vaatii todella eduskunnalta selkeää kannanottoa näihin asioihin. Nämä ihmiset ovat todella aivan mahdollottomassa tilanteessa, kun eläkehakemuksia hylätään.

Viimeaikainen kehitys on johtanut myös sii-

hen, että perinteisten työkyvyttömyyseläkkeiden hylkyprosentit ovat kasvaneet. Erityisesti ne ovat kasvaneet ikäryhmässä 45—54. Nämä ihmiset jos jotkut ovat väliinputoajia, kun eläke hylätään. Sairauspäiväraha on loppunut. Heiltä saatetaan myös työttömyyspäiväraha loppua. 55 vuotta täyttäneillä on sentään se turva, että työttömyyspäivärahaa maksetaan 60-vuotiaaksi saakka.

Ed. Aittoniemi, me kyllä Kelan valtuutetuissa puutemme tähän asiaan. Olemme tällä viikolla eduskunnassakin tästä valtuutettujen kesken jo keskustelleet, että tähän asiaan on pakko tarttua todella lujasti.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Aittoniemen puheenvuoroon.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetuissa on asia ollut esillä ed. Stenius-Kaukonen aloitteesta. Me olemme käsitelleetkin asiaa ja saaneet selvityksiä, mutta muutosta ei ole vielä tapahtunut, mikä on edelleen havittavissa tilastoista.

Ensi torstaina kokoonnumme ja otamme tämän asian taas kertaalleen esille.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen tilannekuvaus on ilmeisesti aivan oikea. Siihen liittyy ed. Aittoniemen puheenvuoro sillä tavalla, että minä ainakin ymmärsin aikoinaan, että ed. Aittoniemi siirtyi oppositiosta hallitusrintamaan juuri sen takia, että tämä asia tulisi kuntoon. Nyt hän täällä kitisee ja näitsee ja rutisee. Onko tämä nyt tunnustus siitä, että te ette saa mitään aikaiseksi hallituksessa?

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan totta, että tästä ongelmasta on täällä kohta kolmen vaalikauden aikana, jotka itse olen saanut olla mukana, jatkuvasti keskusteltu.

Minusta tässä perusongelma on se, että järjestelmä pitäisi jotenkin alueellistaa, jolloin päätökset tehtäisiin lähempänä sitä ihmistä, jota ratkaisu koskettaa. Samalla voitaisiin käsittelyyn saada mukaan inhimillisempi näkökulma, koska myös siitä ihmiset tavallaan turhautuvat ja jopa saattavat sairastua henkisesti, kun jatkuvasti ovat tässä myllyssä mukana valituksia tekemässä. Itse he kuitenkin kokevat, että ovat työkyvyttömiä. Minusta tätä asiaa pitäisi valmistella niin, että tehkää nyt hyvät valtuutetut sieltä esitys, että järjestelmä, ratkaisujen tekeminen siirretään alu-

eellisemmälle tasolle, jolloin se on lähempänä ihmistä.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen esille nostamaa ongelmaa on tutkittu myös hänen aloitteestaan tasa-arvovaltuutetun toimistossa ja todettu, että naisten ja miesten eläkehylkyjen osalta koulutus on hyvin keskeinen tekijä. Tästä on tehty paljon tutkimuksia. Kaikki on lähtenyt juuri ed. Stenius-Kaukosen selvityspyynnöstä.

Yksi keskeinen ongelma on asiantuntijalääkäreiden sukupuolijakautuma. Miesten on hyvin vaikea tunnistaa naisvaltaisten alojen rasisuttekijöitä. Eniharva mies tulee ajatelleeksi, kuinka suuren taakan esimerkiksi valintamyymälän kassa yhtenä päivänä yhdellä kädellä siirtää. Jokainen tajuaa, jos heitetään 50 kilon sementtisäkkiä kerran, että se on raskas tempu.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomuksessa on eräs kohta, jonka siteeraan. Täällä todetaan: "Eläkelaitoksen maksurasitusta on pyrittävä siirtämään työvoimaa käyttävistä yrityksistä työllisyyden tukemiseksi." Tähän arvoitukselliseen lausumaan voi sanoa, niin kuin ennen työnantajat elvytyksestä: "Oikeasuuntaista mutta riittämätöntä." Ihmettelen, että tässä ei ole tehty sitä selvää johtopäätöstä, joka esimerkiksi vihreiden monissa veresityksissä ja tulevassa varjobudjettiesityksessäkin tulee esille, että tämä rasitus on siirrettävä perittäväksi joko myyntikatteesta tai käyttökatteesta, jolloin pääomavaltainen teollisuus tulee täydellä painolla ylläpitämään sosiaaliturvaa tässä maassa.

Ed. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikulalle haluaisin sen verran vastata, että tällä tarkoitetaan juuri sitä, että täytyy löytää uusia keinoja nimenomaan näiden maksurasitusten kohdentamiseksi. Nyt tällä hetkellä työnantajille on hyvin edullista keksiä rationalisointitoimenpiteitä, joilla he voivat työvoimakustannuksia vähentää ja jotka siis vaikuttavat työllisyyteen kielteisesti. Tämä meidän kannanotomme, että pitäisi löytää sellaisia työnantajamaksujärjestelmiä, jotka vaikuttavat työllisyyteen myönteisesti, tarkoittaa juuri sitä, että työvoimavaltaisilla aloilla olisi mahdollisuus palkata lisää työntekijöitä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula varsin hyvin muistaa juuri sen, miten tasa-arvoval-

tuutetun toimistossa on selvitetty sukupuolien erilaista kohtelua. Tästäkin oli seminaarikin eduskunnassa viime syksynä.

Tässä jo rupesi epäilemään, alkaako tasa-arvo toteutua niin, että miesten hylkyprosentit ovat kasvaneet nopeammin kuin naisten hylkyprosentit, mutta nyt näyttää taas siltä, että viimeisten neljännesten tilastoissa naiset ovat aina noin kymmenen prosenttia edellä. En todellakaan ole tarkoittanut, että tasa-arvo toteutuisi niin, että hylätään miesten hakemuksia yhtä paljon kuin naisten.

Olen myös kannellut oikeusasiamiehelle tästä viimeksi pari vuotta sitten. Apulaisoikeusasiamies lähetti kirjelmän sosiaali- ja terveysministeriölle. Minulla on joka vuosineljänneksen tilastot käytettävissä, aina hankin ne, ja luvut ovat surkeaa luettavaa. Koko ajan mennään isompiin lukuihin. Mielestäni on aivan naurettavaa, että kansanedustaja joutuu kantelemaan oikeusasiamiehelle, jotta eduskunnan säätämiä lakeja noudatettaisiin. Kyllä meidän pitäisi itse huolehtia siitä, että lait on selvästi kirjoitettu, ja myös siitä, että niitä noudatetaan, niin kuin on tarkoitettu.

Ed. Myller merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula puheenvuorossaan viittasi erään sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuman jäävän hieman hämärän peittoon. Tällä lausumallahan viitataan siihen, että työvaltaisten alojen maksurasitusta pitäisi saada alhaisemmaksi, jotta ne todella kykenisivät pitämään työvoimansa, jopa työllistämään lisää. Koska valiokunnassa ei ollut yksimielisyyttä tästä sanamuodosta, miten se tarkkaan muotoillaan, niin tässä vain puhutaan keinoista työllisyyden tukemiseksi eikä yksityiskohtaisemmin näistä asioista.

Aiemmin valiokunta kyllä on ottanut kantaa myös käyttökate- tai muun vastaavan pohjan omaavan maksujärjestelmän kehittämiseksi sosiaaliturvamaksujen rahoituksessa.

Kysymys on tällä hetkellä ajankohtainen ja taatusti seuraavinkin vuosina, koska työllisyys ei näytä parantuvan, vaikka kauppatase on nyt plussan puolella. Tuleva budjettiesityskään ei kovinkaan positiivista lupaa.

Mitä sitten tulee Kelan valtuutettujen asemaan, tietysti on ikävää, että hylkyasioissa keskustelua pallotellaan Kelan valtuutetuilta tänne eduskuntaan ja tilanne pysyy yhtä heikkona. Jo-

tenkin toivoisi, että kun te valtuutetut olette siellä valvomassa ja edustamassa eduskuntaa, saisitte vaikka esitysluonnokset aikaan, mikäli on tarvetta, että jotain säädöstäkin pitää ryhtyä muuttamaan.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuskin säädöksiä tarvitsee muuttaa, kun muuttaa tulkintaa. Säädökset minun ymmärtääkseni pätevät.

Tämä hylkyprosentti on noussut sitä mukaa, kun taloudellinen lama on syventynyt, eikä voi välttyä ajatukselta, että raha ratkaisee elikkä annetaan rahapotti ja sanotaan, että tuon edestä saa olla sairaita tänä vuonna. Minusta tuntuu, että ainakin kehitysalueilta olevat kansanedustajat joutuvat jatkuvasti tämän ongelman eteen.

Itselläni on useita hakemuksia työhuoneessani, jotka ovat selviteltävänä, joissa valituskierte on kestänyt monta vuotta. Valituskierteen aikana lääkäri ei anna lupaa mennä töihin, eläkehakemus on auki, eikä ihmisellä ole tuloja mistään. Minulla on useita tapauksia, joissa ihminen on tässä kierteessä sairastunut henkisesti elikkä ei kerta kaikkiaan tässä oravanpyörässä jaksa. Sen vuoksi minustakin olisi tärkeää, että enemmän uskottaisiin lähettävää lääkäriä ja sen lääkärin todistusta, joka on nähnyt ihmisen ja tuntee ihmisen. Ehkä ratkaisutkin olisi hyvä tehdä lähempänä sitä ihmistä kuin Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalääkäreiden kollegiossa.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Minä yritin kyllä pyytää vastauspuheenvuoroa, mutta nähtävästi minulla on koneessa vikaa, kun se ei ottanut pyyntöäni, mutta sopii minulle tämä myös puheenvuorona.

Ensinnäkin ongelma, minkä ed. Stenius-Kaukonen otti esille, on nähtävästi todella suuri, koska siitä on aiheutunut näin paljon keskustelua, mikä on hyvä. Ed. Sirkka-Liisa Anttila toi esille näkökulman, jonka mukaan asia valkeaisi, jos päätökset tehtäisiin hakijan kotipaikkakunnalla. Kotipaikan lääkäri antaa jo lausunnon tällä hetkellä. Mutta sitä en nyt näin suoralta kädeltä pysty sanomaan, kuinka paljon on tehty näistä lääkärinlausunnoista poikkeavia päätöksiä eläkeasioissa.

Ed. U. Anttila taas otti esille sen, että valtuutetut palloittelevat asiaa ja tuovat sen eduskuntaan eivätkä ratkaise asiaa. Ei suinkaan asia niin ole. Tämä on ollut meillä koko ajan käsitelyssä, mutta olisi hyvä jos täällä eduskunnan

sosiaalivaliokunnassa tähän asiaan perehdyttäisiin.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen kerran harvoin kun ed. Sirkka-Liisa Anttila voi puolustaa täytyy tehdä se. Nimittäin ed. Hurskainen ehkä hiukan väärinkäsitti tuon tarkoituksen. Järkevää olisi eläkkeenhakijoiden oikeusturvan kannalta, että esim. sairaanhoitopiireittäin valitusvaiheessa sellainen lääkäri, joka henkilökohtaisesti olisi tavannut potilaan, voisi antaa sen ratkaisevan lääkärinlausunnon eikä se jäisi niin sanotun vakuutuslääketieteen perusteella yhtiöiden asiantuntijalääkäreiden viimeisen lausunnon varaan, eikä sitten valitusasteessa vakuutusvoikeuden asiantuntijalääkäreiden, jotka eivät henkilökohtaisesti ole näitä potilaita tavanneet, lausuntojen varaan.

Tämä on yksi niistä seikoista, jotka eläkeläisten oikeusturvaselvityksissä on tehty esityksenä jo vuosia sitten. Tässä koko keskustelussa keskeinen virhe ehkä on se, että vähän liikaakin pannaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen varaan tätä vastuuta. Kyllähän sosiaali- ja terveysministeriön pitäisi olla se instanssi, joka sekä lainsäädännön muutokset että varsinkin tässä tapauksessa, kun olisi kysymys lähinnä tulkintakäytännön ja alemman tasaisen ohjeiston uusimisesta, niiden muutokset saisi liikkeelle.

Eläkeläisten ja eläkkeenhakijoiden oikeusturvakysymyksissä on kyllä aivan liian pitkään vitkuteltu ja näitä hyvin mietittyjäkin uudistusmalleja ei ole pantu käytäntöön eikä liikkeelle lähdetty esitysten mukaisesti.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitos on eduskunnan valvonnassa oleva laitos. Valtuutettujen tehtävä on valvoa Kelan hallintoa ja toimintaa. Näin ollen tietysti eivät valtuutetut voi koko eduskunnan valtaa käyttää, vaan jos nämä asiat eivät hoidu, eduskunta on se paikka, missä näihin asioihin pitää puuttua.

Ehdotus siitä, että ratkaisu tehtäisiin paikallisesti, on asia, jota on moneen kertaan käsitelty valtuutettujen kokouksessa ja syy, miksi tähän ei ole menty työkyvyttömyyseläkeratkaisujen ja yksilöllisten varhaiseläkeratkaisujen osalta, on se, että työeläkelaitokset vastustavat. Niillä ei ole joka paikkakunnalla omaa toimistoa, ja Kela ja työeläkelaitokset neuvottelevat keskenään. Sekin on asia, joka on saatu sopimuksen välillä. Se ei ole lakisääteinen.

Nimenomaan tuon tämän asian esille. Tämä ei koske yksinomaan Kansaneläkelaitosta. Tämä koskee valtiota, kuntia ja yksityisiä työeläkelaitoksia. Tilanne siellä on vielä huonompi, ja sen takia tähän pitää kokonaisuudessaan eduskunnan puuttua ja myös nimenomaan ministeriö on paikka, jonka kuuluu näitä valmistella.

Asiakasyhteistyöryhmät ovat paikalliset ryhmät, joissa on eri viranomaistahojen edustajat, ja minun mielestäni ne ovat ryhmät, jotka kaikkein parhaiten osaavat kokonaisarvion tehdä. Mutta hyvin usein käy niin, että asiakasyhteistyöryhmän lausunnosta huolimatta hakemukset hylätään. Tätä asiaa me nyt käsittelemme esimerkiksi kuntoutuselonteon yhteydessä. Juuri eilen meillä oli asiantuntijoita.

Vielä haluaisin sanoa tästä lausumasta koskien sosiaaliturvamaksujen kohdentumista. Tätäkin on vasta 20 vuotta sosiaalivaliokunnassa vaadittu, että ne muutetaan niin, että pääomavaltaiset teollisuuden alat ja pääomavaltainen yritystoiminta yleensä kantaa suuremman vastuun. Se on erittäin kiireellinen asia, joka pitäisi hoitaa kuntoon, ja tämä välikysymyskeskustelu tietysti antaa taas mahdollisuuden palata tähän tarkemmin.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Minäkin olen huolestunut eläkkeenhakijoiden oikeusturvasta ja suuresta hylättyjen määrästä. Perusteet hakemuksille varmaan vaihtelevat, ja näinä aikoina hakemuksia tulee monesta syystä, joka merkinnee sitä, että saattaa niin olla perusteltua, että hylkäyksiä myös tulee enemmän kuin normaaliaikoina.

Mutta oikeusturva eläkkeenhakijoiden osalta on heikkenemään päin. Se parani selvästi muutama viime vuotena, mutta nyt, kun Kansaneläkelaitokselle annettiin lisää tehtäviä, niin kuin hyvin tiedämme, monenlaisia tehtäviä siirtyi kuntatasolta Kansaneläkelaitoksen hoitoon, ja myös valitusten määrä tarkastuslautakuntaan näyttää olevan voimakkaassa kasvussa. Viime vuonna valituksia oli noin 10 600, tänä vuonna arvioidaan olevan 14 000 ja ensi vuonna saattaa olla jopa vielä suurempi määrä. Samalla kun valitusten määrät lisääntyvät, myös valitusten käsittelyaika venyy jälleen. Kun viime vuonna käsittelyaika oli hieman yli 5 kuukautta, tänä vuonna se oli 8—9 kuukautta. Ensi vuodelle arvioidaan, että se menee jo noin 10 kuukauden mittaiseksi, ja jos tämä kehitys edelleen jatkuu, todellakin kansalaisten, erityisesti eläkkeenhakijoiden

joiden mutta myös muiden, asumistukeen ja muihin etuuksiin liittyvien valitusten käsittelyaika käy niin pitkäksi, että ihmisten elämä käy todella vaikeaksi odotteluaikana.

Tähän on kiinnitettävä erittäin vakavaa huomiota. Kysymys voidaan ratkaista, ainakin merkittävältä osin parantaa, ja suunta kääntää taakaisin positiivisemmaksi sillä, että tarkastuslautakunnan voimavaroja lisätään. Tätä pitäisi budjetin yhteydessä tietysti vielä käsitellä, mutta halusin tämän tuoda esiin myös vakavana asiana tässä yhteydessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi Pohjoismaiden Investointipankin palveluksessa olevan henkilön verottamisesta annetun lain muuttamisesta sekä laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 2 ja 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 2

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelu:

Ed. S a s i: Arvoisa puhemies! Tämän asian osalta haluan vain lyhyesti todeta sen, että tässä Pohjoismaiden projektivientirahaston henkilökunta tulee samanlaisen kohtelun piiriin, jossa ovat Pohjoismaiden Investointipankin palveluksessa olevat henkilöt, ja verotus heidän osaltaan on erityisen edullinen, 40 prosenttia. Samassa yhteydessä valtiovarainvaliokunta on myös ottanut kantaa siihen, että ei toteuteta niin sanottujen suuripalkkaisten ulkomaalaisten johtajien verotuksen alentamista 35 prosenttiin. Se on tapahtunut siten, että hallituksen esityksen 3 § on poistettu tästä esityksestä, ja toivon, että tämä vastaa eduskunnan enemmistön kantaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset tilintarkastuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 295/1993 vp
Lakialoitteet n:ot 61/1993 vp sekä 4
Talousvaliokunnan mietintö n:o 27

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Esillä on valiokunnan mietintö tilintarkastuslaista. Olisi ollut kyllä mielenkiintoista kuulla valiokunnan puheenjohtajan ed. Louekosken esittelypuheenvuoro, mutta ehkä se tulee perässä hetken kuluttua, kuten eduskunnassa on tavaksi alkanut muodostua.

Lyhyesti kommentoin valiokunnan mietintöä. Hallituksen esitykseenhän liittyy kaksi lakialoitetta, joista toinen kulkee nimelläni. Sinällään voi todeta, että tilintarkastuslain uudistaminen on tarpeellista. Tämä on ehkä lähtenyt liikkeelle osin Wärtsilä Meriteollisuuden tapahtumista, mutta varmasti perussy on siinä, että tilintarkastuksen ammattimaisuutta on lisättävä. Toisaalta talouselämän nopeat muutokset vaikuttavat myös tilintarkastukselle asetettaviin vaatimuksiin, ja ennen kaikkea myös kansainvälinen kehitys ja Eta-ratkaisu tuovat tiettyjä muutospaineita.

Sinällään ehkä olisi kyllä riittänyt tilintarkastajalaki, jossa olisi ollut säädökset tilintarkastajista, koska asianomaisissa yhteisölaeissa on kaikissa tilintarkastusta koskevat säännökset. Hallitus on aikanaan päätenyt kyllä laajempaan lakikokonaisuuteen, ja nyt on käsiteltävänä tilintarkastuslaki.

Valmistelun osalta valiokunnassa on esitetty ilmeisesti kritiikkiä, ainakin vastalauseessa sitä esiintyy lain rakenteen suhteen, ja tähän voi osin yhtyä. Lakialoitteestani on valiokunta hyväksynyt erään kohdan, mistä haluan lausua tunnustuksen. Nythän on niin, että hallituksen alkuperäisessä esityksessä tilintarkastusyhteisön omistajiksi edellytettiin puolet ammattitilintarkastajia. Tällöin kuitenkin olisi ollut mahdollista esimerkiksi, että pankit ja vakuutusyhtiöt olisivat tulleet hallitsemaan tilintarkastusyhteisöjä. Nyt tähän lakialoitteeseen viitaten on aivan oikein lähtenyt siitä, että kahden kolmanneksen omistajista pitäisi olla yhteisössä työskenteleviä

tilintarkastajia. Tämä muutos on hyvä ja perusteltu.

Sen sijaan valiokunnassa ei ole puututtu lain soveltamisalaan. Nimittäin ehdotettu tilintarkastuslaki tulee nyt osin koskemaan myös hyväksytyn tilintarkastajan tässä ominaisuudessa harjoittamaa muuta toimintaa. Tällaisena toimintana lakiehdotuksen perusteluissa mainitaan mm. konsultointi, kirjanpito tehtävät ja tilintarkastukseen läheisesti liittyvät organisaation kehittämistehtävät. Näin ollen lakiesitys voimaan tullessaan asettaisi hyväksytyt tilintarkastajat kaikessa muussa toiminnassaan kuin tilintarkastuksessa eri asemaan kuin vastaavaa toimintaa harjoittavat muut henkilöt.

Hallinnon tarkastuksen määrittelyn osalta lakialoitteessani myös edellytettiin tarkennusta. Nimittäin lakiehdotuksen perusteluissa erityisesti hallinnon tarkastuksen osalta on kirjoitettu epäselvästi siten, että hallinnon tarkastuksen sisältö jää suurelta osin avoimeksi.

Tässä yhteydessä olisi ollut hyvä nostaa esille myös tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus. Ammattitilintarkastajat joutuvat toimimaan ympäristöissä, joissa on usein kyse erittäin suurista taloudellisista arvoista. Verrattuna esimerkiksi yksittäisen tilintarkastajan ja tilintarkastustoimiston omaan varallisuusasemaan ovat taloudelliset arvot suuryrityksissä aina niin huomattavat, että mahdollisissa vahingonkorvaustapauksissa tilintarkastajalla tai tilintarkastustoimistolla ei ole käytännössä mitään mahdollisuutta selviytyä esitettävistä vaatimuksista. Näin ollen riski kasvaa tiettyissä tapauksissa äärimmäisen suureksi.

Tämän vuoksi kattavan vakuutusturvan hankkiminen tälle riskille ei ole käytännössä taloudellisesti mahdollista. Jotta tilintarkastajan vastuu käytännössä toimisi, meilläkin kannattaisi laki säätää niin, että tilintarkastustoiminnan riski saataisiin kohtuulliselle tasolle. Näin on esimerkiksi Saksassa menetetty, ja siellä on tietyt rajat taloudellisen sanktion osalta. Tällaisia rajoja meillä olisi myös syytä harkita. Tämä ehkä koskee laajemminkin kollektiivisessa vastuussa olevia tahoja. Nythän pankkien johtokuntien osalta on menossa merkittäviä oikeudenkäyntejä pankkien vastuiden osalta. Se on sinällään perusteltua. Kun toimitaan pankissa luottamustehtävässä, voisi vastuu olla markkamääräisesti rajoitettu, jotta vastuu toimisi.

Varsinainen kiistakysymys lain yhteydessä näyttää olevan JHTT-tilintarkastajien asema. Tilintarkastuslakiehdotuksesta on lain 14 §:ää

lukuun ottamatta jätetty kokonaan pois julkinen sektori ja julkisen sektorin tilintarkastus. Poikkeaman tekee kuitenkin 14 §, jonka mukaan JHTT-tilintarkastajille säädettäisiin oikeus muualla tilintarkastuslaissa säädetyistä poiketen toimia sellaisissa yhtiöissä joissa kunnalla tai kuntayhtymällä on määräämisvalta HTM-tilintarkastajan sijasta. Nythän on kuitenkin niin, että eihän yhtiön omistuspohja tee ketään päteväksi toimimaan yhteisössä tilintarkastajana. Näin ollen lähtökohta tässä suhteessa on väärä.

Toisessa rinnakkaisaloitteen ja vastalauseessa on lähdetty siitä, että JHTT-tilintarkastajien käyttö voisi olla vielä paljon laajempi, muihin Kauppakamarilaitoksen auktorisoimiin tilintarkastajiin verrannainen. Tämä on mielestäni virheellinen lähtökohta, koska ensinnäkin JHT-tutkinto ei nykyisellään pätevyydeltään vastaa keskuskauppakamarilaitoksen tutkintoja, tämä on sinällään selvä asia. Toisaalta laissa ei ole lainkaan säädöksiä JHTT-tilintarkastajien aseman osalta siinä mielessä, että olisi valvonta ja muut kysymykset järjestetty. Valiokunta on päätenytkin tässä mielestäni aivan oikein siihen, että kun työryhmä näitä asioita tutkii, siellä tämäkin asia pitäisi selvittää.

Kannattaa huomata, kun kuntalakia uudistetaan nyt, niin siellä on lähdetty siitä, että kunnissa voidaan käyttää ainostaan JHTT-tilintarkastajia, julkisen talouden tilintarkastajia. Sinne eivät yksityisen sektorin tilintarkastajat kelpaa. Mutta päinvastoin näyttäisi olevan tarkoitus tehdä. Luulen, että Kuntaliiton oma alan yritys, joka onkin ainoa alan yritys Suomessa ja jossa on hyvin rajalliset resurssit, on päässyt ehkä vaikuttamaan tässä taustalla näihin ajatuksiin.

Sinällään on paikallaan, että julkisen talouden tilintarkastusta kehitetään ajan kanssa ja asiaa valmistellaan ja tutkitaan, löytyisikö meillä tie, jolla voitaisiin aikaa myöten mennä kohti yhtä tilintarkastajatutkintoa.

Täällä on myös käyty keskustelua siitä, olisi keskuskauppakamarilaitos tai kauppakamarilaitos yleensä oikea auktorisointitaho tilintarkastukselle. Vastalauseessa on nostettu esille valtiovarainministeriön vaihtoehtoisena auktorisoijana. Tämäkin on mielestäni sellainen asia, että sitä voisi selvittää ja tutkia. Silloin pitäisi lähteä siitä, olisiko löydettävissä vastaavia etuja siitä, että yksityinen kauppakamarilaitos, joka tähän saakka on toiminut varsin hyvin, voisi tässä jäädä sivuun ja toiminta voitaisiin kokonaan keskittää valtiovarainministeriön alaisuuteen.

Keskeistä kuitenkin tässä yhteydessä niin kuin

tilintarkastuslakia tehtäessäkin on alan pätevyys, ammattimaisuus, ja sen täytyy olla myös tilintarkastusalan kehittämisen kohteena. Tässä ei voi lähteä oikaisemaan sillä tavalla, että pätevydestä tingitään.

Arvoisa puhemies! Mielestäni talousvaliokunta on tehnyt perusteellista työtä mietinnön osalta. Olisin toivonut, että näitä lakialoitteissani olevia järkeviä asioita olisi hieman laajemminkin voitu ottaa lakiin, mutta kun nyt työryhmissä edelleen tilintarkastusasioita käsitellään ja kehitellään, toivottavasti nämä ajatukset myöhemmin nousevat esille ja tilintarkastusalan ammatimaisuutta, jota kohtaan on kovat kansainväliset paineet, voidaan meillä menestyksellisesti edelleen kehittää.

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Talousvaliokunta kävi viime keväänä hallituksen tilintarkastusta koskevan lakiehdotuksen perusteella varsin perusteellisen keskustelun suomalaisesta tilintarkastusjärjestelmästä ja aivan erityisesti järjestelmän roolista yleensä taloudellisen toiminnan luotettavuutta koskevana asiana. Meillä oli käsiteltävänä tilintarkastuslaki, johon ehdotettiin koottavaksi tilintarkastusta koskevat säännökset, ja näin on nyt aikaansaatu mietintö, jossa suurin piirtein hallituksen esitys hyväksytään.

Ed. Ala-Nissilä jo totesi erään täsmennyksen, joka hallituksen esitykseen on tehty. En palaa siihen sen enempää muuten kuin totean niin kuin hänkin, että silloin, kun tilintarkastusta toimittaa tilintarkastusyhteisö, valiokunta halusi, että tarkastajina tässäkin tapauksessa ovat ammattia harjoittavat tilintarkastajat sekä yhteisön omistajina että varsinaisina tarkastajina.

Muutoin lakiehdotus ja nyt talousvaliokunnan mietintö käsittää tilintarkastusjärjestelmän kuvauksen, tilintarkastajien pätevyyttä ja koulutusta koskevia määräyksiä sekä tilintarkastajien käyttämisen velvollisuuden yhtiöissä, jotka täyttävät taseen loppusumman henkilökuntamäärän ja liikevaihdon perusteella tietyt kriteerit.

Lisäksi ehdotetaan perustettavaksi kauppa- ja teollisuusministeriön eli tilintarkastustoimintaa valvovan ministeriön yhteyteen tilintarkastuslautakunta, jonka rooli tosin jää hieman epäselväksi. Kuitenkin tällä toimenpiteellä hallitus on halunnut korostaa tilintarkastuksen julkisen luotettavuuden tärkeyttä, muutenhan tämän kaltaista esitystä ei voikaan perustella. Varsinaista hyvää tilintarkastustapaa ohjaa käytännössä edelleen Keskuskauppakamarin tilintarkastus-

lautakunta, jolla on apunaan kauppakamarien lautakuntia ja toimielimiä.

Näin voidaan todeta, että tilintarkastusjärjestelmä, joka meillä vanhaastaan on perustunut Keskuskauppakamarin valvonnassa olevaan yksityiseen elinkeinoon, vahvistuu tämän lain säätämisen myötä. Siinä ei sinänsä ole moitittavaa. Sen verran kuitenkin valiokunnan keskusteluja tässä on syytä muistella, että kun tilintarkastuslta vaaditaan julkista luotettavuutta ja kun tilintarkastajat ovat toiminnastaan vastuussa myös valtiovalle, olisi tilintarkastusjärjestelmää myöhemmin kehitettäessä siirrettävä valvonnan painopistettä etujärjestöltä julkiselle valle. Keskuskauppakamarihan on etujärjestö, ei siitä mihinkään pääse.

Keskuskauppakamarijärjestelmästä ja Keskuskauppakamarista annettiin edellisen hallituksen aikana asetus. Siinä yhteydessä käytiin koko lailla laaja poliittinenkin keskustelu siitä, mikä kauppakamarijärjestelmän asema meillä on. Onko esimerkiksi Keskuskauppakamari julkinen tai julkisoikeudellinen yhteisö, onko se etujärjestö vai mikä sen todellinen olemus on? Keskustelun lopputuloksena oli se, että Keskuskauppakamari on etujärjestö, mutta sillä on julkisoikeudellisia tehtäviä. Sillä on viranomais tehtäviä, jotka nyt tässä tilintarkastuslaissa lain tasolla täsmentyvät. (Ed. Ala-Nissilän välihuuto) — Ed. Ala-Nissilä, on aivan samantekevää, minäkökin valtiojärjestys kussakin maassa on. Kyllä sosialistisissakin maissa on olemassa etujärjestöjä. Ei pidä näitä asioita sekoittaa. Enkä minä pidä mitenkään huonona asiana sitä, että meillä on vahva kauppakamarijärjestelmä ja sen ylimpänä toimielimenä vahva keskuskauppakamari. Toinen asia on se, josta valiokunnassa keskusteltiin, mikä tällaisen etujärjestön ja liike-elämän yhteistoimintajärjestön asema on suhteessa julkiseen valtaan. Se on aivan kokonaan toinen kysymys.

Joka tapauksessa lailla annetaan nyt Keskuskauppakamarille tilintarkastustoimintaa valvovana elimenä puolittain viranomaisasema niin, että Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan päätöksistä voidaan valittaa tuomioistuimiin. Oikeusturvajärjestelmän kannalta tämä on ongelmaton, niin kuin perustuslakivaliokunta lausunnossaan sanoi. Hieman erikoislaatuinen sekajärjestelmä näin on saatu aikaan, kun etujärjestön yhdestä, sanoisinko apuelimestä pääsee valittamalla aina korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka. Kun Keskuskauppakamari on aseuksen varainen ja yhden sen toimielimen pää-

töksistä lakisääteisesti valitetaan, struktuuri on jossakin määrin nurinkurinen. Toivoisin, että tähän seikkaan tilintarkastusjärjestelmää edelleen kehitettäessä kiinnitetään enemmän huomiota kuin nyt, kun näytti olevan suuri kiire saada hallituksen esitys laiksi.

Erästä yksityiskohdasta valiokunta, vaikka joissakin muissa olikin erimielinen, oli hyvin yksimielinen, nimittäin tilintarkastajien vastuusta. Kun tilintarkastajilta vaaditaan ammatillista pätevyyttä, sehän on heidän luotettavan toimintansa perusedellytys, on luonnollista, että heille kuuluu sen kaltainen vastuu, joka antaa turvaa yritysten luottamushenkilöelimille. Ei voi ajatella, että jonkin yhtiön hallintoneuvosto voisi toimia vakaalla ja turvallisella pohjalla, jos hallintoneuvoston jäsenet eivät voi luottaa yhtiön tilintarkastajien asiantuntemukseen. Se on koko tämän järjestelmän toiminnan perusedellytys. Tätä valiokunta hyvin yksituumaisesti korosti ja keskusteluissa totesi, että kun esimerkiksi osakeyhtiölaissa luetellaan yhtiön toiminnan vastuunalaisiksi elimiksi toimitusjohtaja, hallitus ja tilintarkastajat, niin tätä asetelmaa, vastuun samankaltaisuutta, ei pidä muilla säännöksillä järkyttää. Haluan tämän hyvin painokkaasti todeta valiokunnan yhteisenä kantana.

Valiokunta ei ollut yksimielinen, mikä näkyy vastalauseesta. Vastalauseessa enemmistön kantaa protestoidaan muutaman keskeisen asian osalta. Ensimmäinen protestin aiheista on se, että tilintarkastuslaki nyt säädettävässä muodossa on rakenteeltaan erikoinen, suorastaan outo. Laki on rakennettu niin, että sen alkupykälissä ensin kerrotaan, mikä on lain tarkoitus ja siirrytään suoraan määrittelemään tilintarkastajien pätevyyttä, ja vasta sen jälkeen luetellaan tilintarkastusvelvollisuus, tilintarkastajien tehtävät, heidän vastuunsa ja muut tämän kaltaiset yleiset seikat. Tällöin voi lähteä siitä, että laissa on josakin määrin yhden keskusjärjestön tai etujärjestön tilaustyön maku. Laista puuttuu sen kaltainen ote tilintarkastusjärjestelmän kehittämistarpeisiin, jota olisimme kaivanneet.

Kun nyt meille talousvaliokunnan jäsenille on luvattu, että tilintarkastusjärjestelmää jatkuvasti kehitetään eteenpäin, haluan korostaa muutamia seikkoja, jotka myöhemmässä kehitystyössä nousevat keskeisiksi.

Ensimmäinen niistä on se, että kaikki ammatillista tilintarkastusta harjoittavat henkilöt Suomessa saavat riittävän ja monipuolisen koulutuksen. On pyrittävä sen kaltaiseen tilanteeseen, jossa kaikki tilintarkastajat, olkoipa tarkas-

tuksen kohteena julkinen yhteisö tai yksityinen yritys, täyttävät tietyn vähimmäistason. Kun sanon vähimmäistason, niin tarkoitan varsin korkeata koulutuksen tasoa. Tämä on tilintarkastustoiminnan luotettavuuden ensimmäinen edellytys. Eri asia sitten on, millä tavalla julkista hallintoa ja taloutta tarkastavien JHTT-tarkastajien ja KHT-tarkastajien pätevyys minimittamisen jälkeen eroaa.

Minun käsitykseni on se, että julkista hallintoa ja taloutta tarkastavien ammattilaisten on täytettävä samat pätevyysvaatimukset, joita vaaditaan yksityisten yritysten tarkastajilta. Sen lisäksi heidän tulee erikoistua mm. julkishallinnon päätöksentekoon, joka on monella tavalla erilaista, ja voisinpa väittää, mutkikkaampaa kuin yrityksen talousvastuun suoraviivainen päätöksenteko. Se vaatii oman asiantuntemuksensa, olkoon sitten kysymyksessä kunnallinen yhteisö tai valtion yhteisö. Tämä vaatimus pitää voida asettaa sen lisäksi, mikä koskee tarkastajan pätevyyttä yleensä.

Ed. Ala-Nissilä koko ajan kommentoi tätä puheenvuoroa, niin hänen kohdaltaan, kun hän on KHT-tarkastaja — eikö niin, ed. Ala-Nissilä? (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä!) — voisin sanoa, että kun te, ed. Ala-Nissilä, riittävän kauan täällä eduskunnassa toimitte ja varmaankin hoidatte joitakin kunnallisia luottamustehtäviä, teille tulee pikkujuljää väistämättä sitä pätevyyttä, jota vaaditaan myös JHTT-tarkastajilta. (Ed. Ala-Nissilä: Saanko kirjallisena?) — Minä voin antaa tämän kirjallisesti ed. Ala-Nissilälle puheenvuoroni jälkeen.

JHTT-tarkastajien asema ja pätevyys on asetettu kyseenalaiseksi, haluan tätä asiaa hieman selvittää lähtien siitä, mistä vastalauseenkin allekirjoittajat ovat lähteneet. JHTT-tarkastajien pätevyyden täytyy olla samaa tasoa kuin KHT-tai HTM-tarkastajien. Siitä ei ole kysymykään, että kuka tahansa "tunari" olisi kelvollinen tarkastamaan julkishallintoa ja julkista taloutta. Pikemminkin asia on päinvastoin.

Vielä eräs yksityiskohta, joka tilintarkastusjärjestelmää myöhemmin selvitettäessä täytyy saada asettamaan järjestykseen, on se, mikä elin Suomessa antaa yleistä tilintarkastustapaa koskevat yleisohjeet. Tämän lakiehdotuksen yhteydessä asia jää epäselväksi. Laista ei käy ilmi, mikä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan ohjeiden suhde on kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä toimivaan valtakunnalliseen tilintarkastuslautakuntaan. Tämänkaltaista avoimuutta voi pitää lain puutteena.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kommenttia lyhyesti. Ed. Louekoski sanoi, että yrityksen johdon mm. hallintoneuvoston täytyy voida luottaa tilintarkastajiin, niin näinkin on totta kai, mutta täytyy muistaa kuitenkin se, että hallintoneuvostokin on yrityksen operatiivista toimeenpanevaa johtoa ja sen tehtävänä on huolehtia ensisijaisesti siitä, että yrityksen sisäinen valvonta toimii. Tilintarkastaja raportoi yhtiökokoukselle ja vastaaville elimille toiminnastaan.

Mutta jäin kyllä ihmettelemään ed. Louekosken pätevyysanalyysiä. Hän totesi, että on niin, että yrityksessä voi toimia tilintarkastajana kuka tahansa, myös kuntatarkastaja, koska siinä on riittävät yleiset tilintarkastuksen edellytykset. Kuntatarkastajien koulutus on lähinnä sosionomi. On hiukan eri asia tarkastaa Pihtiputaan kunnan tilinpäätöstä kuin laajaa konsernitilinpäätöstä, koska liike-elämässä on todella monia erityiskysymyksiä. Väitän, että sosionomi on konsernitilinpäätöksen tilintarkastuksesta ulkona kuin lumiukko. Ei hänellä ole mitään edellytyksiä tätä tarkastaa ellei hänellä ole myös erikseen hankittua pätevyyttä yritysten tilintarkastukseen. Näin ollen, jos meillä mennään yhteen tilintarkastajan tutkintoon, niin kyllä siinä vaaditaan aika paljon lisätyötä ja lisävalmisteluja tässä suhteessa.

Kuntien tarkastukseen, niin kuin sanoin, kunnallislaissa ei hyväksytty yksityisen puolen tilintarkastajaa, mutta päinvastoin pätevyys toimisi. Ei se toimi, ed. Louekoski.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnä täytyy ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta todeta, että hänhän on tietenkin jäävi puhumaan koko asiasta. Mutta se siitä.

Ed. Louekosken puheenvuoron johdosta lähinnä haluan kommentoida, koska hän esittää vastalauseen mukaisesti, että pitäisi lähteä yhdestä ja yleisestä pätevydestä tässä tilintarkastuksessa eli siitä, että julkisen hallinnon puolen tilintarkastajat kävisivät yksityisellä sektorilla ja päinvastoin.

Tämä minusta saattaa olla kyllä turhaa ruudin polttamista sikäli, että tästä koko kentästä kyllä muodostuu minun käsittääkseni liian laaja pala kenenkään täysin hallittavaksi. Nimittäin kyllä yksityisen liike-elämän ja yleensä liike-elämän perusteet ja tapa toimia sekä myös lainsäädäntö on sellaisenaan jo riittävä pala hallittavaksi ilman, että siihen lisättäisiin kokonaan toisenlai-

nen maailma julkisessa hallinnossa, jossa ilman muuta on tunnettava erilainen lainsäädäntö, erilaiset kustannuksenmuodostumisperusteet ja myös erilaiset päätöksentekotavat. Sen vuoksi pitäisin kyllä jonkin verran järkevämpänä sitä, että nämä kaksi sektoria pidettäisiin erillään ja myös auktorisoitaisiin eri tavalla, koska ne varmasti edellyttävät jatkossakin erilaisia valmiuksia.

Ed. Heikkinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä aika pitkälle siihen, mitä ed. Louekoski puhui siitä, miten jatkossa pitäisi kehittää tilintarkastuslainsäädäntöä. Varmasti on niin, että hyvin keskeisessä asemassa on riittävä tilintarkastajien koulutus.

Nimenomaan verojaostossa on tullut tämä asia esille, kun on käsitelty pankkikriisiä viime syksynä, Ekan saneerausta ja säästökassatoimintaa. Koko pankkikriisissä on hyvin pitkälle ollut kysymys valvonnan ja tarkastuksen puutteesta. Siinä mielessä on hyvin paikallaan, että lainsäädäntöä kehitetään. Mutta ed. Louekoski ei kiinnittänyt tulevaisuuden osalta huomiota siihen, että meillä on tällä hetkellä vain noin 500 KHT-tilintarkastajaa. Miten he pystyvät vastaamaan laajentuneesta työkentästä? Siinä suhteessa minä näen, että tämä homma on aika tavalla tällä hetkellä ja lähivuosina sisäänlämpiävää ja että myös tarkastajakunnan määrää pitäisi jatkossa hyvin merkittävästi lisätä.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiedä, sanoinko asiani kovin epäselvästi. Tarkoitin nyt sitä, ed. Ala-Nissilä ja monet muut kuulijat, että tilintarkastajan ammattiin pitää pätevyitä hankkimalla riittävä pohjakoulutus. Ei se riitä julkisen hallinnon ja talouden tarkastajalle, että tietää virkahuoneessaan, että "debet on ikkunan puolella", niin kuin kerrotaan joittenkin reviisoriin pätevyystestä julkishallinnon puolella, vaan on oltava kerta kaikkiaan peruskoulutus tilintarkastustehtäviin. Se on eri asia sitten, että konsernitiilintarkastajien, erilaisten julkishallinnon yksiköiden tilintarkastajien ja muihin tehtäviin erikoistutaan ja hankitaan lisäpätevyitä. Vielä eri asia on se, millä tavalla erikoistumisvaiheen jälkeen auktorisointi tapahtuu. Nämä ovat eri asioita. Minä korostan sitä, että peruskoulutuksen täytyy olla riittävä.

Nyt lakiehdotuksessa hallitus lupaa, että koulutukseen tullaan kiinnittämään huomiota. Valiokunta ei oikein luota siihen ja korostaa asiaa

mietinnössään, ja vielä enemmän korostavat ne, jotka ovat kirjoittaneet vastalauseen, mutta samalla asialla ilmeisesti ollaan.

Oma lukunsa on sitten tilintarkastajien valvonta. Minulla oli tilaisuus — en nyt voi sanoa onni mutta mahdollisuus — seurata hyvin läheltä Wärtsilä Marinen ajautumista konkurssiin ja tämän tapauksen yhteydessä tehtyjä tilintarkastuksia ja tilintarkastuksesta annettuja valvontakertomuksia. Ne menivät aivan ristiin. Se oli minusta varoittava esimerkki siitä, miten valvonta ei saa toimia.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viitattiin pankkien ongelmiin ja myös Wärtsilä Marinen teollisuuden ongelmiin, joista varmasti ehkä tilintarkastuksen osalta on syytä keskustella. Luulen, että molemmissa sittenkin peruskysymys on siinä, varsinkin pankkipuolella, että pankkien oma sisäinen valvonta ei toiminut, valvontajärjestelmät eivät toimineet. Tilintarkastajien olisi tietysti pitänyt siihen puuttua ajoissa.

Nyt ed. Louekoski mielestäni puhui hieman eri tavalla, kuin hän ennen sanoi, kun hän viittasi lakialoitteeseen, jossa todella lähdetään siitä, että JHTT-tilintarkastajat voisivat toimia myös yksityisellä puolella pätevinä tilintarkastajina. Tällä hetkellä peruskoulutus on lähinnä, niin kuin sanoin, sosionomin koulutus. Se ei anna pätevyyttä yksityisellä puolella toimimiseen.

Meillä on KHT-tilintarkastajia todellakin viitisensataa, HTM-tilintarkastajia 2 000, mutta JHTT-tilintarkastajia on vain 50. Ne ovat yhden ainoan yhtiön palveluksessa kaikki, Auditor Oy:n palveluksessa ymmärtääkseni kaikki. Se resurssi on varsin vähäinen tällä hetkellä ja sinällään ymmärtääkseni riittämätön. Tokihan siellä on muu kuntatarkastajien ja kaupunkitarkastajien joukko käytettävissä.

Mielestäni ed. Korva aivan oikein totesi, että meillä on syytä olla edelleen tilintarkastajista kaksi erikoistumisryhmää, yksityinen ja kunnallinen puoli erikseen. Silloin päästään parhaaseen tulokseen.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Tilintarkastajan asema yhteisöjen, yritysten ja yleensä elinkeinoelämän toimintojen säatelemisessä on uskomattoman merkittävä. Edelliset puhujat ovat ammattitaidolla ja hienostuneesti puhuneet koulutuksesta yms. Minä lähdän kuitenkin siitä, että suurin ongelma on ja tulee edelleen olemaan se, millä tavalla tilintarkastajat saadaan toimi-

maan sillä tavalla, että he kantavat vastuuta ja tuovat esille tilintarkastuksissa tekemiensä havaintojen perusteella todellisen asianlaidan, niin kuin kuuluu.

Ongelma on nimittäin se, että sellaisilla tilintarkastajilla, jotka toimivat periaatteen ja velvoitusten mukaisesti, tahtoo olla hyvin vähän töitä. Tuskinpa Uotin veljesten konserni olisi sellaista tilintarkastajaa kovin pitkälti hyväksynyt, joka olisi siellä ollut silmäneulan ja suurennuslasin kanssa tutkimassa näitä asioista, jotka sieltä nyt näkyvät selvästi päällekinpäin. Tämä ongelma on olemassa, millä tavalla tilintarkastajat saadaan toimimaan näkemystensä tai havaintojensa mukaisesti ja lain perusteella. Se tulee olemaan pysyvä ongelma. Se on näin kansanmiehen näkemänä ja kokemuksestakin.

Minä en hyväksy Keskuskauppakamarin asemaa sen enempää kuin Asianajajaliiton asemaa valvojana omalla alueellaan. Kummastakin minulla on taannoisilta ajoilta huonoja kokemuksia. Muun muassa Keskuskauppakamarissa eräänä päivänä annettiin huomautus tilintarkastajalle älyllisestä epärehellisyydestä sen jälkeen, kun hän oli antanut lausuntoja asiantuntemuksensa perusteella asiassa, joka käännettiin ylösalaisin todellisuuteen nähden. Tämäkin huomautus tuli vasta, kun tunnettu syyttäväviranomainen astui myös kuvaan mukaan vaatimaan Keskuskauppakamarin toimia. Tämä on vähän samanlaista sillä puolella. Ongelmat todellisuudessa tulevat olemaan mahtavia tulevaisuudessa,kin mainitsemillani perusteilla, vaikka nämä hienot asiat tulisivat hoidetuiksi, joista älykkäät edeltäjäni puhuivat.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Vastalauseen yhtenä allekirjoittajana minä haluaisin myös korostaa sitä, mikä merkitys on tilintarkastajan hyvällä koulutuksella, sekä peruskoulutuksella että tähän liittyvällä ammattitutkinnolla. Meidän käsityksemme oli juuri se, että laissa olisi tullut huomattavasti perusteellisemmin kiinnittää huomiota muodolliseen pätevyteen ja siihen koulutukseen, jolla pätevyys hankitaan. Erityisen problemaattista oli nimenomaan julkisen hallinnon tilintarkastajien tilanne. Se jätettiin kerta kaikkiaan liian vähälle. Minä yhdyn täysin siihen, mitä ed. Louekoski totesi, että julkishallinto muodostaa täysin oman problematiikkansa, koska siinä on omat menetelytapansa ja oma hallinnollinen kuvionsa. Tästä syystä me esitimmekin vastalauseessamme, että JHTT-tilintarkastajien ammattitutkinto jär-

jestettäisiin JHTT-lautakunnan toimesta ja että julkishallinnon tilintarkastajan tutkinto olisi nimenomaan JHTT-tutkinto.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi asumisoikeusyhdistyksistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 16

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. M y l l e r : Arvoisa puhemies! Kysymys on asumisoikeustalojen hallinnasta. Asumisoikeusasuntojahan on rakennettu jo noin viiden vuoden ajan. Erityisesti nuoret perheet ovat tämän uuden asumisen muodon ottaneet hyvin vastaan. Siinähan suhteellisen pienellä omalla pääomalla päästään melko turvattuun asumiseen.

Tähän saakka ongelmana on ollut se, että halintoa asumisoikeusasunnoissa ei ole järjestetty, ja tähän ongelmaan laki pyrkii vastaamaan. Nyt malli, joka on esillä, lähtee erityisesti asukasdemokratian kannalta. Siinä on nähtävissä kuitenkin ongelmia, joita ympäristövaliokunta mietinnössään on ottanut esille. Kysymys on lähinnä siitä, kenellä on taloudellinen vastuu. Onko niin, että kun on olemassa taloudellinen riski, tässä järjestelmässä sen huolto ei ole riittävän hyvin järjestetty? Tässä mielessä nimenomaan tältä pohjalta kannattaa seurata lain toimivuutta, koska ei ole kenenkään edun mukaista se, että nuoret perheet, nuoret ihmiset joutuvat ylipääsemättömien ongelmien eteen.

Tulevaisuudesta haluaisin sanoa sen, että on erittäin paljon painoa pistettävä sille, minne tulevaisuudessa asumisoikeusasuntoja rakennetaan. Niitä täytyy rakentaa sellaisille paikkakunnille, joilla tulevaisuudessa on potentiaalia käyttää asumisoikeusasuntoja, eli käytännössä sellaisille paikkakunnille, joille jo on asumisoikeusasuntoja rakennettu, jotta asunnonvaihto turvataisiin. Yhtä tärkeätä tulevaisuuden kannalta on myös säilyttää asumisoikeusasumisen lainaehdot sellaisina, että asuminen niissä mahdollistuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys n:o 126 laeiksi ennakkoperintälain ja arvonnäisäverolain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Vaikka olen hyvin hätäisesti lukenut lain, se ainakin antaa suunnan siihen, että tällä hetkellä työnantaja on vaikeassa tilanteessa joutuessaan ratkaistaan palkkaa maksaessaan, onko työtätekevä itsenäinen yrittäjä vai tavallinen palkansaaja. Tällä hetkellä tiedämme myös hyvin, että Ahon hallitus on näitten vuosien aikana nostanut tuloverotusta sietämättömän korkeaksi. Tämä panee monta kertaa jokaisen miettimään mahdollisuutta tuloverojen kiertämiseen, ja tiedetään, että pääomaverotus on tällä hetkellä vain 25 prosenttia.

Mutta lain tarkoituksena on varmaan selkeyttää juuri sitä, kuka tekee töitä yrityksen ja kuka omaan lukuun. Yhtenä onnettomana tapauksena on laulaja-Dingon juttu. Dingo oli nostanut eräältä tehtaalta suunnittelupalkkiota yrityksen nimissä eikä palkkiosta pidätetty veroa. Mutta lääninverovirasto myöhemmin karhusi tehtaalta palkanpidätykset korkoineen päivineen, ja nyt on edelleen käymässä niin, että tehdas oikeusteitse vaatii laulaja-Dingolta maksamia palkkioita. Varmaan tämä henkilö ei tiennyt, mitä tästä seuraa.

Toivottavasti tämäkin lakiesitys hieman parantaa näitä epäselvyyksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Vaikka eilen kansallisen viljapolitiikan laskusta esittämäni tosiasiat, luvut ja kustannukset järkyttivät keskustan edustajia silmiinpistävästi, siitä huolimatta muutama kommentti vielä lakiesityksestä, jolla ehdotetaan luovuttavaksi viljan vientikustannusmaksujen perimisestä eli kuitataan viljan tavoitehintoihin tehty 20 pennin alennus. EU:lla perustellen jo tämän vuoden osalta siis poistettaisiin, ilmeisesti vaikutuksiltaan useita satoja miljoonia markkoja oleva helpotus viljan tuottajille.

Nyt tässä tilanteessa toivoisin hallitukselta vihdoin viimein jonkinlaista lähestymistapaa sille, miten hoidetaan yksin veronmaksajien syliin jätetty 2 miljardin viljakilon rahoitus, koska nyt EU ei ilmeisesti ota sitä. Se katsoo, että ennen jäsenyyttä oleva ylituotanto ei sille kuulu, ja maailmanmarkkinahintaan tulee olemaan vain 40 penniä. Tämä on erittäin ongelmallinen ohran ja kauran osalta.

Tässä tilanteessa ei sosialidemokraateilla ole ymmärtämystä niitä virkamiesviljelijöitä kohtaan, jotka rehuviljalla ovat rahastaneet. Siellä potissa on mukana heidänkin harrastuksensa. Tässä suhteessa on erittäin huolestuttavaa, jos vielä käy sillä tavalla, niin kuin on käynyt viime vuosina, että kahden vuoden aikana kotieläintuottajat ovat viljan vientivastuuta joutuneet hoitamaan yli 800 miljoonaa markkaa. Erityisen tärkeää olisi nyt, että maatalouden sisäistä tulo-rakennetta ja oikeudenmukaisuutta myös vahditaan tässä asiassa. Selvitystä kaivataan pikaisesti siitä, miten viljakysymys aiotaan taloudellisesti hoitaa oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi veripalvelutoiminnasta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää, että säädetään erillinen laki veripalvelutoiminnasta. Kannatan tätä ehdotusta. Meillä ei tähän saakka todellakaan veripalvelutoiminnasta ole säädetty lailla.

Käytännössä Suomen Punainen Risti on koko sotien jälkeisen ajan vastannut toiminnasta, ja pääosin voidaan sanoa, että se on toiminut moitteettomasti. Ongelmia on ollut erittäin vähän. Nekin vähäiset ongelmatkin ovat tietysti erittäin valitettavia, mutta pieniä verrattuna moniin muihin maihin, esim. EU-maihin Saksaan tai Ranskaan, joissa veripalveluskandaalit nimenomaan liittyen siirtoverestä saatuihin hiv-tartuntoihin ja valitettaviin aids-tapauksiin, ovat olleet hyvin dramaattisia ja ongelmallisia.

Olen aikaisemminkin tässä salissa keuhut suomalaista veripalvelujärjestelmää sen keskeisiltä elementeilä eli juuri siitä, että meillä verenluovutus on vapaaehtoista toimintaa ja se on maksutonta toimintaa. Suomalaiset ovat mieltäneet sen erällä tavalla kansalaisvelvollisuudekseen. Näin ollen siitä ei ole tullut minkäänlaista kaupankäynnin tai rahan hankinnan kohdetta.

Arvoisa puhemies! Kuten totesin, pääosin tämä lakiesitys tyydyttää minua. Tässä on yksi kohta, joka minua kyllä hieman arveluttaa. Kun perustelutekstissä kyllä todetaan, että pääosin ja käytännössä Punainen Risti on hoitanut veripalvelutoiminnan, siis verenluovuttajien veren talteenoton, tutkimuksen, valmistuksen, säilytyksen, kuljetuksen jne., niin meillä on ollut kyllä muutama pieni aluesairaala, jotka ovat myös tehneet ja tekevät tälläkin hetkellä omaakin toimintaa, mutta lähes sataprosenttisesti, niin kuin täällä todetaan, toiminnasta on vastannut SPR.

Nyt jatkossa todetaan, että tämä toiminta olisi mahdollista muillekin kuin Suomen Punaiselle Ristille eräin edellytyksin, eli lääkelaitos, joka olisi valvova viranomainen jatkossa, voisi antaa luvan, niin kuin täällä todetaan, kunnalle, kuntayhtymälle tai muulle yhteisölle. Samoin edellytyksin kuin SPR ne voisivat ottaa verta talteen ja valmistaa verivalmisteita sekä luovuttaa niitä edelleen.

Nyt on syytä mielestäni pohtia todella valio-kunnassa tarkkaan, onko tämä tarpeen. Uskon, että kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa houkutus kunnissa, kuntayhtymissä ja ehkä muissakin yhteisöissä tämän tyyppiseen toimintaan voi olla suuri, kun mietitään hyvin tarkkaan, mihin menot kohdennetaan. Mutta koko veripalvelu-

toiminnasta, sen tutkimisesta, uusien tuotteiden kehittamisestä, valvonnasta jne. vastuun tulee olla keskitetysti jollakin elimellä. Jos toiminta hyvin pitkälle hajaantuu, mitä en siis toivo, niin saattaa olla, että laatu kärsii eli viime kädessä silloin asiakkaat ja potilaat siitä kärsisivät.

Joku voi tietysti lohduttaa minua, että ei ole näköpiirissä dramaattista muutosta ja että monikaan ehkä ei tehtävää halua ottaa vastaan, mutta se ei nyt minua tässä suhteessa rauhoita ainakaan vielä toistaiseksi, koska kyllä minä näen nimenomaan, että Suomessa meillä on mallikas järjestelmä. Se on niin mallikas järjestelmä, että siitä on otettu oppia muualla maailmassa ja me olemme voineet myös mm. kehitysmaihin viedä ainakin keskeiset periaatteet, joskaan välttämättä taloudellisia resursseja koko hyvän järjestelmän toteuttamiseen ei ole ollut. Mutta kuitenkin keskeiset periaatteet ja lähtökohdat veripalvelun toiminnalle on voitu viedä.

EU:n osaltahan täällä todetaan, että Euroopan parlamentille on annettu raportti, jossa nimenomaan ohjataan toimenpideohjelmien laatimiseen EU-jäsenmaissa juuri siihen suuntaan, mikä meillä on ollut keskeistä, eli koko toiminta pohjautuisi vapaaehtoisuuteen. Vain vapaaehtoisen toiminnan kautta voidaan taata se, että luovutettu veri ja siitä tuotetut valmisteet ovat mahdollisimman puhtaita ja näin vältetään monien vaikeiden tarttuvien tautien leviäminen asiakkaisiin.

Arvoisa puhemies! Kuten sanoin, tässä on yksi kohta, jota vielä epäilen; perusteluissa sanotaan, että tarkoituksena ei kuitenkaan ole monopolisoida toimintaa. Tämä tietysti sopii tähän ajan henkeen, jolloin kaikki halutaan kilpailuttaa ja kaikki keskitetty purkaa. Mutta minusta kyllä kannattaa harkita nyt, onko veripalvelutoiminta sellaista toimintaa, jota kannattaa kilpailuttaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 129 veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

ympäristövaliokuntaan:

10) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi ulkoilulain muuttamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin puolustusvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti jo tässä yhteydessä puuttua hallituksen esitykseen asevientilaista. Aion puheenvuoroni lopussa kyllä esittää, että asia pantaisiin pöydälle 20.9. pidettävään istuntoon.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että tämä hallitus on omaksunut uuden asevientikäytännön. Se on halunnut liberalisoida asevientä. Uuden esityksen perusteluissa todetaan, että kehitykseen ovat tärkeä markkinakohde aseviennille, ja tähän suuntaan hallitus myös tällä esityksellään haluaa suomalaista asevientä edistää.

Tämän hallituksen kaudella on erityisesti kiinnitetty huomiota kahteen ongelma-alueeseen, ongelmamaahan, jonne asevientä on harjoitettu. Toinen on Turkki, jonne nimenomaan Turkin kurdialueelle on viety panssaroituja Nasu-kuljetusajoneuvoja. Vastaanottajana vielä näissä sopimuksissa on ollut nimenomaan Diyarbakirin sotilashallintoalue, ei suoraan edes Turkin hallitus. Me tiedämme, että se on ollut yksi Euroopan keskeisiä konfliktialueita viime vuosina. Toinen on ollut kysymys Indonesiasta, jossa Indonesian hallitus on ollut osallisena suureen Itä-Timorin kansanmurhaan, ja Indonesia on ollut kuitenkin maa, jonne valtioneuvosto on antanut luvan suomalaisten kranaatinheittimien viennille.

Kun viime keväänä hallituksen edustajat olivat ulkoasiainvaliokunnassa kuultavina, niin siinäkin yhteydessä kävi ilmi, että hallitus ajattelee aivan uudella tavalla aseviennistä. Se katsoo asekohtaisesti, voiko tällaista asetta viedä tälle alueelle, rikotaanko juuri tällä aseella tässä tapauksessa ihmisoikeuksia. Kun todettiin, että Indonesia ei juuri näillä kranaatinheittimillä itätimori-

laisten ihmisoikeuksia riko, kranaatinheittimet saavat luvan sinne mennä, kun ihmisoikeuksia rikotaankin kokonaan toisilla välineillä.

Tämä on ennenkuulumaton ajattelutapa. Tässä hallitus on kävellyt itse suoraan suohon omista perusteluissaan ja joutuu kyllä naurunalaiseksi sekä kotimaassa että kansainvälisesti tällaisella ajattelutavalla. Aikaisemmin oli tapana ajatella, että jos jokin hallitus rikkoo ihmisoikeuksia tai jonkin hallituksen valvonnassa oleva armeija rikkoo ihmisoikeuksia, siihen maahan tai sille alueelle ei sitten aseita viedä. Tämä hallituksen uusi logiikka on täysin kestämaton, ja toivottavasti se muuttuu mahdollisimman nopeasti.

Hallituksen antaman uuden lakiesityksen mukaan valtioneuvosto ei enää olisikaan päättävä elin useimmissa asevientitapauksissa, vaan päätösvaltaa siirrettäisiin alaspäin puolustusministeriölle, joka pyytäisi lausunnon ulkoasiainministeriöltä. Ehkä keskeistä tässä asiassa on huomata, että poliittinen vastuu aseviennistä poistuu. Aseventi siirtyy virkamiestasolla valmisteltavaksi ja päätettäväksi. Puolustusministeriön virkamiehet pyytävät lausuntoja ulkoasiainministeriön virkamiehiltä, ja silloin kenenkään poliitikon ei tarvitse tietysti tällaisessa ikävässä asiassa ottaa millään tavalla kantaa, minne Suomi aseita vie. Tämä on selvä huononnus nykyiseen lakiin, jossa kuitenkin aseviennistä kantaa poliittisen vastuun maan hallitus, valtioneuvosto, tehdessään vientipäätökset.

Edelleen hyvin kauniilta kuulostavassa tekstissä todetaan, että siirrytään kansainväliseen kriteeristöön Suomen aseviennissä. Puhutaan tietysti YK-kriteereistä, joita tähänkin mennessä on käytetty, puhutaan Etyk-kriteereistä ja nyt tietysti uutena EU-kriteerit tulevat mukaan. Mutta tavallaan tämä liberalisointi on kuorutettu näillä kansainvälisillä kriteereillä. Halutaan-kin poistaa kansallinen harkinta aseviennistä, halutaan poistaa kansallisten lähtökohtien ajattelu. Käytännössä rajaamalla kriteerit kansainvälisiin kriteereihin halutaan liberalisoida suomalaista asevientä poistamalla tavallaan Suomen oma intressi näistä kysymyksistä kokonaan. Tässäkin mielessä uusi lakiehdotus on selvä huononnus.

Erityisesti huomio kiintyy vielä itse lakitekstiin, kun sieltä etsii kriteereitä, joiden asevientä harjoitetaan. Lain perusteluissa kerrotaan, että ulkoministeriö ja puolustusministeriö yhdessä tekevät suuntaviitat, mutta itse lakitekstissä ei esimerkiksi ihmisoikeuskriteerejä mainita lainkaan. Ne eivät ole itse lakitekstissä mukana.

Ehkä ne suuntaviitoissa tulevat olemaan mukana, mutta olisi hienoa kohtuullista, että kun hallitus kriteerejä aseviennille miettii, myös eduskunnalle kriteerit selkeästi jo itse lakitekstissä esitettäisiin.

Esityksen liitteenä oli tilanne eri maista. Silmäni kävi esimerkiksi tilanne oliko se nyt Sveitsin vai Itävallan osalta, jossa hyvin selkeästi mm. ihmisoikeuskriteerit ja jonkin maan sisällä olevat konfliktit ja maan sisällä olevat turvallisuusriskit mainitaan esteeksi aseviennille. Samaa tietysti pitäisi suomalaiselta lainsäädännöltä edellyttää.

Arvoisa puhemies! Tämä oli esipuhetta sille, mitä toivottavasti tulee tapahtumaan tiistaina 20.9., jolloin toivon, että ministeri Rehn ja ulkoministeri Haavisto ovat myös paikalla puolustamassa tätä hallituksen heikkoa ja kurjaa esitystä asevientilain liberalisoinnista.

Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle tiistaina 20 päivänä syyskuuta pidettävään täysistuntoon.

Puhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Haavisto ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle tiistaina 20 päivänä kuluvaan syyskuuta pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Haaviston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle tiistaina 20 päivänä kuluvaan syyskuuta pidettävään täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

12) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi veronkantomuuttamisesta

sivistysvaliokuntaan:

13) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

14) Hallituksen esitys n:o 136 Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

15) Hallituksen esitys n:o 137 Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

16) Hallituksen esitys n:o 138 sähkömarkkinalaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Sähkömarkkinalakiesitys on pääosin ihan tarpeellinen ja hyödyllinen. Lakiesitys vapauttaa sähköverkon käytön muidenkin kuin sähköverkon varsinaisten omistajien käytettäväksi niin, että verkon ulkopuolella olevista voimalaitoksista verkkoon kytketyt kuluttajat voivat ostaa sähköä, mutta valitettavasti tässä yhteydessä on jätetty käyttämättä eräs mahdollisuus ympäristönsuojelun edistämiseen. Tätä mahdollisuutta on käytetty esimerkiksi Kaliforniassa. Siellä laki velvoittaa verkon omistajaa liittämään verkkoonsa esimerkiksi tuulivoimalat ja muut uusiutuvalla energialla toimivat pienet voimalat ja maksamaan niiden tuottamasta sähköstä järkevän hinnan. Tämä järjestelmä on Kaliforniassa saanut aikaan kuuluisat tuulivoimapuistot ja suuresti edistänyt etenkin tuulivoiman mutta myös niiden uusiutuvien energialähteiden käyttöä sähkön tuotantoon.

Tällainen järjestelmä olisi Suomessakin aivan tarpeellinen. Meillä on mm. paljon sellaisia pieniä koskia, joihin on viime vuosisadalla rakennettu erilaisia vesimyllyjä ja pieniä voimalaitoksia, joista osa on rappiolla, ja KTM:n tekemien selvitysten mukaan tällaisten koskien käyttöön-

otto merkitsisi jopa useiden satojen megawattien sähköntuotantopotentiaalia Suomessa. Oleellisin syy siihen, miksi näin ei tehdä, on se, että vaikkakin sähköverkon omistajalla on velvollisuus liittää voimalaitokset verkkoonsa, sillä ei ole mitään velvollisuutta maksaa järkevää hintaa siitä sähköstä, joka näillä pienvoimalaitoksilla tuotetaan. Tämä merkitsee sitä, että kotimainen uusiutuva energioresurssi on vajaassa käytössä.

Näitä pieniä koskivoimalaitoksia, joita voidaan hyvin halvalla ja yksinkertaisesti toteuttaa nykyaikaisella teknologialla, ei ole mitenkään pakko tehdä siten, että suljetaan kokonainen koski, vaan osa vettä voidaan jättää vapaasti juoksemaan. Varsinkaan niissä koskissa, joissa on erilaisia mylly- ym. rakenteita jo toistasataa vuotta, se ei merkitsisi suuria muutoksia nykyiseen luonnon tilaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustustalouseliövaliokunnan tulee antaa lausunto.

17) Hallituksen esitys n:o 141 laiksi kiinteistöjen kauppahintarekisteristä ja kauppahintatilastosta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys n:o 142 laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ehkä Veikko Huovisen Hamsteri-näytelmän jollakin tavoin innoittamana aion potalttaa puhujakrokkeelle saakka, mutta nyt kuitenkin lausun ihan muutaman sanan näin paikaltani.

Hallitushan esittää, että maatalousmaan ja metsämaan ostomahdollisuuksia nykyisestäään laajennetaan, siis säännöstelystä luovutaan siten, että kolme hehtaaria peltomaata ja seitsemän hehtaaria metsämaata esimerkiksi olisi käytän-

nössä kenen tahansa ostettavissa. Tämä asia liittyy minun ajatuksissani vanhaan ajatukseen tietynlaisesta luontaistaloudesta. Tämä tietyllä tavalla avaa mahdollisuuden niille ihmisille ja heidän lapsilleen, jotka aikanaan 50—60-luvuilla tulivat kaupunkeihin työn perässä. Heitä tarvittiin. Nyt heitä ei enää tarvita ehkä tulevaisuudsakaaan. Minulla on sellainen vahva ajatus, että paluu maaseudulle on tulevaisuuden asia ja siirtyminen osittaiseen tietynlaiseen luontaistalouteen, jossa pieneltä tilalta ja luontaistaloudesta yleensä 40—50-luvun malliin hankitaan kaikki sellainen mahdollinen, mitä on hankittavissa leivän osaksi.

Esitys siis mahdollistaa tällaisen asian, ja olen vilpittömästi sitä mieltä, että näin tulisi tämän tyyppistä suuntausta edistää ja virittää. Minä jo tänä päivänä ihmettelen, miksi maalta kaupunkilaiset, kun maalla on peltoa vaikka kuinka paljon, eivät esimerkiksi kaupunkien läheisyydestä hanki itselleen tiettyjä vuokrapalstoja ja tuota siinä itselleen elintarvikkeita. Siinä on samalla tietynlaista elämänvirikettä. Siinä on vähän pataa tarvikeita, mitä tarvitaan, kohtuullisella hinnalla jne. Luontaistalouden kehittelyn kannalta tämä hallituksen esitys on positiivinen, ja väitän, rouva puhemies, että jos elämme tästä 10—20 vuotta, niin tähän suuntaan suomalaisessa yhteiskunnassa ainakin jossakin määrässä tullaan palaamaan.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhui todella runollisesti ja kauniisti. Olin tähän kaupunkilaisten viljelyasiaan vain todennut, että vanha perinne on, että kaupunkilaisilla on aarejaan kaupungeissa, ja niitä on edelleen Helsingissäkin paljon. (Ed. Aittoniemi: Aika vähän!) Totta kai on syytä hankkia lisää, ja olen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi, että lakiesityksen suunta on oikea. On ollut aika ihmeellistä, että Suomessa on voinut olla lainsäädäntö, joka niin tärkeätä tuotantovälinettä kuin maata ja sen hankkimista on rajoittanut hyvin voimakkaasti. Niin kuin tiedetään, koko tuo lainsäädäntö on ollut hyvin maatalouspoliittisen etupyrkimyksen sanelema eikä siitä ole ollut kuin haittaa.

Edes sitä se ei ole voinut tehdä, mikä sinänsä on perusteltua, että maatalousmaan hinta pysyisi kohtuullisena, jotta sukupolvenvaihdokset ja ed. Aittoniemen esittämät elämäntapa- ja yhteiskunnalliset rakennemuutokset voisivat toteutua. On toivottavaa, että tämä lainmuutos, joka nyt väljentää ostajatahoa tai lisää ostajatahoa, ei missään tapauksessa johtaisi pellon ja metsämaan

hinnan nousuun vaan että aleneva kehitys voisi olla perusteltua. Tähän kyllä toisaalta myös viittaa se väistämätön rakennemuutos, joka maataloudella on oikeastaan kaikissa taloudellisissa vaihtoehtoissa esillä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys n:o 150 laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

20) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1993 (K 7)

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Kun eduskunnan oikeusasiamieskin on tullut tätä keskustelua seuraamaan, on aihetta käyttää lyhyt puheenvuoro, jossa haluan antaa tunnustuksen oikeusasiamiehen ja koko hänen virastonsa toiminnalle. Tämä kertomus, joka nyt lähtee tarkastettavaksi, osoittaa, kuinka tarpeellinen laillisuusvalvontajärjestelmä oikeusasiamiesinstituutio meillä on.

Näissä asioissa jatkuva huoli on ruuhkien muodostuminen, se, että ihmiset joutuvat odottamaan aika pitkäänkin ratkaisua. Näinä aikoina, ja nämä ajat valitettavasti näyttävät jatkuvan hyvin pitkään, ei voida viranomaisten resursseja lisätä. Se tie asioiden käsittelyn jouduttamiseksi valitettavasti on käyty loppuun. Tiedän hyvin, että nämä ihmiset lainvalvontaviranomaisissa työskentelevät hyvin raskaan työpaineen alla eikä tätäkään kautta ole mahdollisuutta saada ruuhkien purkuun lisävoimaa. Perustuslakivaliokunnassa on mietittävänä se, olisiko jonkinlainen aikarajoitus käsiteltäväksi otettaville kanteluille asetettava. Näyttäisi siltä, että tätä vaihtoehtoa on jatkuvasti syytä erityisen vakavasti tutkia, vaikka siihen on esitetty pelkoja, että se voisi heikentää oikeusturvaa.

Oikeastaan kaikki juristit ja varsinkin ne, jotka työskentelevät oikeusasiamiehen virastossa tietävät, että on olemassa myös kanteluita, jotka pyörivät yhä uudelleen ja uudelleen esille. Ja tietysti, kun niihin ei mitään uutta voida tuoda, niin ne välttämättä eivät kovin paljon työtäkään vaadi, mutta kyllä ne sitovat resursseja. Ne aiheuttavat sen, että tavallaan ensi kertaa asiaansa tutkitavaksi tuovat joutuvat odottamaan ratkaisuja, kun on hoidettava myös ne kantelut, jotka pyöriivät siellä uudelleen, ja että asioiden, jotka ovat hyvin vanhoja, tuominen laillisuustarkastukseen on äärettömän vaikeata, koska selvitystä ei saada.

Arvoisa puhemies! Vanhentuminen oikeudellisenä käsitteenä perustuu juuri siihen, että tietyn ajan kuluttua ei enää saada selville, mikä totuus yksittäisestä tapauksesta on. Niistä ei ole jäänyt dokumentteja, eikä kukaan niitä oikeastaan muistakaan. Sen vuoksi minusta on hyvin perusteltua tutkia ja olen kyllä valmis myönteisessä hengessä tutkimaan sitä, että joku aikarajoitus käsiteltäväksi otettaville kanteluille asetetaan, jotta meikäläinen erinomainen oikeuden toteuttamisen väline oikeusasiamiesjärjestelmä voisi toimia kaikella teholla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

21) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1993 (K 8)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

22) Ed. Markkulan ym. lakialoite n:o 47 laeiksi tuloverolain ja verotuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Ei ole kovin monta kuulijaa tälle puheelle, mutta onneksi allekirjoittajia tälle lakialoitteelle on ollut sitäkin enemmän. Ihan siinä mielessä voi sanoa, että tämä on ollut historiallinen aloite, että tässä on enemmän allekirjoittajia kuin missään laki-

aloitteessa ilmeisesti tässä talossa aikaisemmin. 138 kansanedustajaa on tämän lakialoitteen yhdessä kanssani allekirjoittanut. Kysymys on tuloverolain ja verotuslain muuttamisesta asuinyhteisöjen tuloverotuksen poistamiseksi. (Ed. Aitonieniemi: Allekirjoitinko minä?) — Muistaakseni kyllä. Teillä on hyvä peruste siihen, minä kerron sen myöhemmin.

Me lakialoitteen allekirjoittajat katsomme, että ehdottamamme lakimuutokset ovat välttämättömiä niin yhteiskunnan kannalta yleisesti kuin nykyisille ja erityisesti tuleville asunnontarvitsijoille. Asuntokannastamme huomattava osa on jo nyt perusparannuksen ja uudenaikaistamisen tarpeessa. Tämä tarve kasvaa jyrkästi pitkälle seuraaville vuosikymmenille. Mitä pidempään korjaustyöt lykkääntyvät, sitä kalliimmaksi ne tulevat. Jotta rakennuskantaan sitoutunut kansallisvarallisuutemme ei rahoitusongelmien vuoksi jäisi kunnostamatta, on korjaustoiminta voitava kasvavassa määrin rahoittaa asuintaloyhteisöjen omalla tulorahoituksella. Tästä johtuen asuintaloyhteisöjen tulee voida kerätä omia varojaan omistamiensa tai hallitsemiensa kiinteistöjen kunnossapidosta ja parannuksista huolehtiakseen. Näin voidaan vähentää vieraan pääoman tarvetta tai jopa poistaa se kokonaan ja kustantaa rakennuksen korjaustarve ja muu kunnossapito omalla tulorahoituksella. Vastikään julkaistujen tutkimusten mukaan suuruudeltaan noin 2—3 markan neliöltä kuukaudessa säännöllisesti kerättyä tällainen ylimääräinen raha riittäisi rahoittamaan rakennuksen koko korjaustarpeen ja muun kunnossapidon 35 vuoden ajan.

Tällainen varojen keruu ja siten myös suunnitelmallinen kunnossapito ei kuitenkaan asuintaloyhteisöjen verotusta koskevista säännöksistä johtuen ole tällä hetkellä mahdollista. Se voidaan kuitenkin tehdä mahdolliseksi ja vieläpä ilman, että valtion taloudelle aiheutuu siitä merkittäviä menetyksiä. Asuinyhteisöjen tulojen perusteella maksuunpannut verot ovat nimittäin verotusta koskevista muutoksista johtuen jo nyt siinä määrin vähäiset, että veron keräämiseksi tarvittava byrokratia ja verotuksen asuinyhteisölle aiheuttamat hallintokulut ovat itse asiassa saman suuruiset kuin kyseisen veron tuotto.

Vuoden 93 verotusta koskevat ennakkotiedot viittaavat siihen, että tulokset ovat samankaltaisia. Sitä paitsi koska korjaus, kunnossapito ja perusparannustöiden käynnistyminen merkitsivät rakennusalan työttömyyden vähenemistä,

lain muutokset aikaa myöten tulisivat merkitsemään muutenkin sekä valtion menojen vähenemistä että verotulojen kasvua.

Aloitteessamme ehdotus tuloverolain muuttamiseksi on rakennettu siten, että se kattaisi kaikki asuintaloyhteisöt, joissa asuintaloyhteisöjen menot ja tulot muodostuvat asumisesta. Jos omistajayhteisöllä olisi muita tuloja tai se jakaisi osinkoa tai muuta hyvitystä omistajilleen, jäsenilleen tai vastaaville tahoille, se maksaisi tuloistaan veroa kuten nytkin.

Verovapauden edellytysten valvontaan on myös kiinnitetty huomiota. Asunto-osakeyhtiölaki, huoneenvuokralaki ja asumisoikeusasunnoista annettu laki sekä aravavuokratulojen osalta aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annettu laki määrittelevät asumisesta säännönmukaisesti suoritettavan vastikkeen, vuokran ja käyttövastikkeen perusteet. Jos asuintaloyhteisö käyttää hankkimansa varat asumisesta aiheutuvien menojen kattamiseen eikä jaa osinkoa tai muuta hyvitystä, ei ehdotettu tuloverovapaus mahdollista veron kiertoa eikä muunkaanlaista keinottelua. Verovapauden edellytyksiä on myös helppo valvoa esimerkiksi tilinpäätöstietojen avulla.

Kun asuintaloja on myös sellaisten yhteisöjen omistuksessa, joilla on tuloja muustakin toiminnasta kuin asumisesta ja jotka jakavat osinkoja ja joilla siten olisi veronalaista tuloa, pidän tärkeänä, että verotuksessa säilytetään näille yhteisöille mahdollisuus muodostaa asuintalovaraus. Asuintalovarauksen muodostamista koskevia ehtoja voidaan kuitenkin tässä yhteydessä harkita uudelleen. Esimerkiksi varauksen enimmäismäärää per neliö voitaisiin nostaa ja varauksen käyttöaikaa pidentää. Lähiöparannukset tulevat vaatimaan kortteleiden ja laajempienkin alueiden samanaikaista kunnostusta, minkä vuoksi asuintalovarauksen muodostamismahdollisuus tulee säilyttää niillä yhteisöillä, jotka saavat tuloja muusta toiminnasta kuin asumisesta. Tarvittavan valvonnan järjestämiseksi aloitteessa ehdotetaan verotuslain 33 §:ää tarkistettavaksi.

Arvoisa puhemies! Valtaosa suomalaisista asuu nykyään sellaisessa asuintaloyhteisössä, joi-
ta nyt käsittelyssä oleva aloite koskee. Ehdotus merkitsee pitkällä aikavälillä asuintaloyhteisöjen oman tuloverotuksen parannuttua julkisen tahoon nyt kohdistuvien rahoitusvaateiden vähenemistä. Siksi on tärkeää, että ehdottamamme tuloverolain ja verotuslain muutokset toteute-

taan mahdollisimman pian. Tavoitteena on, että ehdotettuja lakeja voitaisiin soveltaa jo kuluvalta vuodelta toimitettavassa verotuksessa. Asuintaloyhteisöjen omien rahoitusedellytysten parantaminen on välttämätöntä senkin vuoksi, että yhteiskunnan niin valtion kuin kuntienkin, mahdollisuudet näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa eivät näytä lähimainkaan riittävän lähiöparantamisen käynnistämiseen, saati käynnissä pitämiseen.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Olen itsekin allekirjoittanut aloitteen ja pitänyt tärkeänä sitä, että meillä pystyttäisiin luomaan järjestelmä, jolla voitaisiin vastata nimenomaan peruskorjauksen tarpeisiin. Tällä hetkellähän esimerkiksi työttömyyttä pystytty helpottamaan sillä, että valtio on lähtenyt vastaan rahoittamaan näitä hankkeita, ja saman tien on voitu myös vastata näitten taloyhtiöiden tarpeisiin.

Mutta se, kuinka paljon tarvetta olisi, ja se, kuinka paljon toisaalta meillä on mahdollisuuksia tällaista rahoittaa, ovat jyrkässä ristiriidassa keskenään. Nimenomaan hankalimmassa asemassa ovat nämä 60—70-luvun lähiöt, joissa on arveltu olevan asuntokantaa jopa 700 000. Eli työ on mittavaa. Koko ajan, kun asunnot ovat olleet olemassa, asumiskustannukset ovat nousseet, niin että taloyhtiöt eivät ole voineet samanaikaisesti korjata asuntoja, mikä olisi ollut luontevin, järkevin ja taloudellisin muoto, eli se, että korjauksia tehtäisiin jatkuvasti eikä odotettaisi, että sitten kun kaikki on kaatumaisillaan, on pakko jotain tehdä.

Esitys toisaalta ei ehkä ihan vastaa näihin tarpeisiin, mutta toivon, että laki on kuitenkin tavallaan aloitus tällaiseen uudenlaiseen peruskorjausjärjestelmään verrattuna siihen käytäntöön, mikä meillä tähän asti on ollut.

Toisaalta se, mitä tässä lakialoitteessa toivon, että tullaan vielä tarkastelemaan, on se, voitaisiinko nämä luoda yhdeksi, mahdollisesti valtion ylläpitämäksi tai hoitamaksi rahastoksi, jolloin sieltä voitaisiin antaa myös lainoituksia ja vakuuksia sen mukaisesti, mitä näillä hakijoilla on tarvetta.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Ed. Kautto jo puuttuikin näihin 60—70-luvun taloihin. Nimittäin silloin rakennetut elementtitalot ovat sellaisia, että niihin on tulossa melkoisia rappeutumisvaurioita. Siinä mielessä tämä laki-aloite on erittäin paikallaan. Minunkin nimeni tässä allekirjoituksena on, ja toivon, että tämä

todella otettaisiin vakavasti, koska ne korjauskustannukset ovat suuria, jotka todella tulevat näihin 60-luvun taloihin, ja niihin pitäisi voida varautua ennakolta. Olemme tässä suhteessa oikeastaan pikkuisen aikataulusta jo myöhässä. Olisi pitänyt jo ajat sitten olla tämän tyyppinen laki.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ei tarvitse mennä 60—70-luvun taloihin. Mennään näihin vanhoihin, monta kertaa historiallisiin, jopa suojeltaviin taloihin. Jos mennään tuonne Rööperin suuntaan, mihin menen asunnolle, vai mitä se nyt on, Punavuoren—Eiran suuntaa, niin on aika surkeata katseltavaa sillä tavalla, että arvokkaat talot ovat rapistuneet täysin, mutta ei ole varoja niiden korjaamiseen. Nyt siellä jonkin verran valtion antamalla tuella korjataan niitä aivan viime hetkessä.

Esimerkiksi Helsingin katukuva tiettyjen kaupunginosien osalta on aivan surkea verrattuna johonkin Tukholmaan tai muuhun, vaikka siellä mentäisiin Vanhankaupungin puolelle. Nämä ovat aivan surkeassa kunnossa. Laastit tippuvat, ja jos sellaiset talot laitettaisiin kuntoon, ne olisivat ihan kenen hyvänsä keskusta-maalaisliittolaisenkin mielestä hienoja katseltavia silloin. Tosiaan kyllä tätä tarvetta on hyvin runsaasti, joten aloite on erittäin hyvä.

Tarkastin, että minäkin olen sen allekirjoittanut. Pelästyin jo, olenko minä hyvästä asiasta jäänyt pois.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Olen pitkälti samaa mieltä ed. Laivorannan kanssa, mutta haluaisin yhdestä asiasta vielä huomauttaa hänelle. Välttämättä ei ole kyse aina näistä vanhoistakaan lähiötaloista. Uuden tilanteen on luonut se, että kun rakennusyrityksiä on mennyt nurin, ei ole ketään joka vastaisi nyt hiljattain valmistuneissa taloissa tarvittavista korjauksista, jotka tehdään yleensä vuosi kaksi asunnon valmistumisen jälkeen.

Sitten on toinen asia, että myös näissä uusissa asunnoissa on joskus tehty täydellisiä susia, mikä tarkoittaa sitä, että niissä on esimerkiksi vakavia terveydellisiä haittoja ja ne vaatisivat jo lyhyemmällä ajalla peruskorjausta. Nimenomaan tällaisten hyvin nopeasti tulevien korjaustarpeiden vuoksi olisi tärkeätä, että olisi jonkinlainen yhteinen rahasto, josta voisi hätätapauksissa saada peruskorjauslainaa, ja sitä myöhemmin taloyhtiö pystyisi luontevammin maksamaan takaisin.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Tällaiseen asiaan on turha tietysti vastata, kun olen aivan samaa mieltä kuin ed. Kautto. Se oli vain yksi esimerkkitapaus, jonka otin esille. Tätähän tarvitaan laajemmin. Esitys on ihan käypää tavaraa joka tilanteessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

23) Ed. Saastamoisen ym. lakialoite n:o 48 laiksi oikeudesta valokuvaan annetun lain 16 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen